

BIBLIOGRÁFIA A CIRILL-METÓD-KÉRDÉS KUTATÁSÁHOZ MAGYARORSZÁGON
/1985-ig/

К БИБЛИОГРАФИИ ИЗУЧЕНИЯ ДЕЛА КИРИЛЛА И МЕФОДИЯ
В ВЕНГРИИ ДО 1985 Г.

Илона Х. Тот

1. Asbóth Oszkár: Szláv jövevényszavaink, I. Bp. 1907. 7-9.
Metód találkozása a magyar királlyal nem tekinthető a magyar-bolgár kapcsolatok kezdetének.
2. Bakay Kornél: A magyar államalapítás. Bp. 1978. 133. l.
A szláv apostolok találkozásai a magyarokkal.
3. Balczyk Emil-Hollós Attila: Ószláv nyelv. Bp. 1968. 16-20. l.
u.o.: 2. kiadás 1980. H. Tóth Imre: Rec. In: Studia Slavica. 1969. 15., 156-159. l.
Konstantin és Metód életének és tevékenységének részletes elemzése a Pannoniai-legendák alapján.
4. Balics Lajos: A kereszténység története hazánk mai területén a magyarok letelepedéséig. Bp. 1901. 261-286. l.
Cirill és Metód tevékenysége a morva-szlávoknál ellensúlyozta a latin nyelvű egyházi befolyást.
5. Bárczy Géza: A magyar szókincs eredete. 2. bővített kiadás. Bp. 1958. 82. l.
Az ószláv nyelv bolgár nyelvtípusú, az egyházi szláv pedig bolgár alapú nyelv.
6. Bél Mátyás: Előszó Pável Doležal Cseh-szláv nyelvtanához. Pozsony, 1746. In: Bél Mátyás: Hungáriából Magyarországra felé. Bp. 1984. 311. 316-137. l.
Cirill a Szentírást és a lét igazságait bolgár nyelven fejtegette ki, melynek ismeretére Cirill Konstantinápolyban szert

- tehetett. Metód érdeme a szláv liturgia elterjesztése.
7. Berki Feriz: Az orthodox kereszténység. Bp. 1975. 74-76. 1.
Konstantin kazár missziójáról tesz említést.
 8. Bihari József-H. Tóth Imre: Bevezetés a russzisztikába. Bp.
1976. 53-54. 1. 2. kiadás: 1982. 62-63. 1.
Cirill a szláv írásbeliség megteremtője.
 9. Bödey József: Magyarok és bolgárok. In: Magyarország és Kelet-
Európa. Szerk.: Gál István. Bp. 1947. 218. 1.
A Konstantin-legenda egy kazár kötelékben harcoló magyar
csoportról tesz említést, a Metód legenda viszont Szt.
Metód és a magyarok találkozását beszéli el.
 10. Czeglédy Károly: A magyarság Dél-Oroszországban. In: A magyar-
ság őstörténete. Szerk.: Ligeti Lajos. Bp. 1943. 117. 1.
860 tájt a kazárokhoz utazó Szt Kirillosz a Krím-félszige-
ten magyarokkal találkozik.
 11. Czeglédy Károly: A bibliai nyelvészet útjain. In: A Biblia
világa. Bp. 1972. 225. 1.
A nagy szláv hittérítő apostol 861-ben találkozott a pogány
magyarok egy csoportjával a Krím-félszigeten.
 12. Csuka Zoltán: A jugoszláv népek irodalmának története. Bp.
1963. 16-20. 1.
Konstantin a glagolita ábécé megteremtője.
 13. Deér József: A honfoglaló magyarság. In: A magyarság őstör-
ténete. Szerk.: Ligeti Lajos. Bp. 1943. 150. 1.
A IX. század második felében egy magyar csoport és a

vezérek találkoztak a szlávok apostolaival.

14. Dolmányos István: A szláv íráshasználat keletkezése és a bizánci egyház. In: Világosság, 1983. 24., 121-123. l.
Kritika H. Tóth Imre: Konstantin-Cirill és Metód élete és működése című könyvéről.
15. Fejér Georgius: Religionis et ecclesiae Christianae apud Hungaros initia. Budaë 1846. 121. l.
Metód tevékenységének egyik színhelye Veszprém volt.
16. Fejér Géza: Bulgarisch-Ungarisch Beziehungen in den V-XI Jahrhunderten Konstantin találkozott a magyarokkal. Metód tevékenységének központja Pannoniában volt.
17. Fejér Géza: A Dunántúl lakossága a honfoglalás korában. Archeologiai Értesítő. 1956. 31., 38-39.l.
Konstantin és Metód 867-ben Kocelnél megállt, 869-ben Kocel várában maradtak és innen mentek Rómába, hogy a pápa Metódot érsekké szentelje. Metód érseki székhelye nem tartozott a frankokhoz.
18. Félegyházy József: Egyház a középkorban. Bp. 1967. 313-315. l.
Cirill pap volt, aki morvaországi útja előtt lefordította a Bibliát és megalkotta az ábécét. Metód tisztviselő, élete végén pedig szerzetes volt.
19. Ferenczy Endre: A magyar föld népeinek története a honfoglalás koráig. Bp. 1958. 127. l.
Cirill és Metód megnyerte Kocelt az önálló pannoniai /szláv/ egyház gondolatának. A pápa Metódot Sirmium érsekévé nevezte

ki, aki frank fogságából való kiszabadulása után Moráviába ment.

20. Ferincz István: Szláv források. In.: Bevezetés a magyar őstörténet kutatásának forrásaiba. I/2. Szerk.: Hajdú Péter-Kristó Gyula-Róna-Tas András. Kézirat, Tankönyvkiadó, Bp. 1977. 200-204. 1.

A szerző a Konstantin-legenda és a Metód-legenda elemzése során világít rá a magyar őstörténet e forrására.

21. Fodor István: Verecke híres útján. Bp. 1975. 215-216. 1.

A szláv írás összeállítója, Cirill 860 körül a Krím-félszigeten találkozott a magyarokkal, majd Metód "valahol" a Duna mellett egy magyar királlyal tárgyalt 882-ben.

22. Füssy Tamás: A zalavári apátság története. In: A Pannonhalmi Szent Benedek Rend története. Szerk.: Erdélyi László. 7. kötet. Bp. 1902. 16-19. 1.

• Cirill és Metód munkásságának ismertetése, Metód tevékenységének főhelye Pannóniában Zalavár volt.

23. Gecse Gusztáv: Vallástörténeti kislexikon. 5. bővített és átdolgozott kiadás. Bp. 1983. 60. 1.

Cirill és Metód megvetette csaknem az összes szláv nép irodalmi fejlődésének alapját.

24. Sancti Gerardi Episcopi Chnediensis Scripta et acta hactenus inedita Ingnatii Comitis de Batthyani episcopi Transilvaniae. Alba-Carolinae. M D C C X C. 99. 1.

Methodus tanítványainak segítségével az egyház tekintélye

meggyengült.

25. Gutheil Jenő: Az Árpád-kori Veszprém. Veszprém, 1977. 22., 24-25., 26-27., 84., 146., 147. l.
Ismerteti Konstantin és Metód működését Mosapurçban és környékén, Balatonlelle templomának Kelemen patrociniuma Metód pannóniai működésével magyarázható, Veszprém Szt. Györgyről elnevezett temploma a IX. században épült. A hagyomány szerint Metód prédikált itt és valószínű Somló-vásárhelyen is.
26. Györffy György: István király és műve. Bp. 1977. 137. l.
882-ben Metód találkozott egy kendével, vagy gyulával, akit a források királynak mondanak.
27. Hódolý László: A székely vagy régi magyar írás eredete. Pozsony 1884. 13. l.
Cirill és Metód tevékenysége, a szláv nyelvű liturgia megteremtése és sorsa a középkorban.
28. Hóman Bálint-Szekfű Gyula: Magyar Történet. 1. kötet. 7. kiadás. Bp. 1941. 84., 165. l.
Cirill és Metód küldetése Moráviába a nemzeti egyház megteremtésére. Korábban Konstantin találkozott egy magyar csapattal, amely egy görög várost ostromló kazár sereghez tartozott.
29. Ivánka Endre: Görög szertartás, görög szerzetesség, görög műveltség az Árpádkori Magyarországon. In: Erdélyi Tudósító.

1941. 20., 77. 1.

Cirill és Metód működése. Metód érsekként találkozott magyarokkal.

30. Jagic-Thalóczy-Hodinka: A magyar honfoglalás kútfői. Bp. 1900. 348-355. 1.

A Pannóniai-legendák magyarokra vonatkozó része magyarázatokkal és latin fordítással.

31. Juhász Péter-Sipos István: A bolgár irodalom története. Bp. 1966. 19-26. 1.

Konstantin ábécét teremtett, irodalmi tevékenysége is jelentős; az ő alkotása a "Proglasz", azaz Előhang /előszó/ az evangélium-fordításhoz.

32. Juhász Péter szerk.: Bolgár költők antológiája. Bp., 1983. 10-11. 1.

Konstantin és Metód tevékenységének népszerű ismertetése.

33. Karácsonyi Béla és Szegfű László ford.: Szemelvények Gellért Deliberatiojából. Világosság. 1976. 17., 2. 98. 1.

Gellért valószínűleg Metód tanítványairól emlékezik meg, amikor ezt írja: "Egyeseknek, ugyanis, ha jól értelmezem, az a szándékuk, miszerint Methodius híveinek segítségével az egyház és tekintélye minálunk az eretnekek kénye-kedve szerint teljesen meggyengüljön."

34. Kéki Béla: Az írás története. Bp. 1971. 128-129. 1.

Konstantin a glagolita írás feltalálója.

35. Király Péter: A magyarok említése a Konstantin-és a Metód-

legendában. Bp. 1974. 69,

A kérdés történetének kritikai áttekintését adja gazdag szakirodalmi hivatkozással. A legendák adatait valósnak ismeri el és hangsúlyozza fontosságukat a történelmi kutatások szempontjából.

36. Király Péter: A magyarországi bulgarisztika eredményei.

Mai Bulgária. 1984. 6., 26-27. 1.

A hazai bulgarisztikai kutatások kapcsán Cirill és Metód életének fontosabb eredményeit és a magyarokkal való találkozásukat említi.

37. Kniezsa István: A szlávok. Bp. 1932. 21., 25. 1.

Röviden ismerteti Konstantin és Metód működését.

38. Kniezsa István: A szlávok őstörténete. In: Magyarország

és a szlávok. Szerk.: Szekfű Gyula, Bp., 1942. 35-38. 1.

Nincs semmi támaszpontunk arra, hogy Cirill és Metód hagyományok Magyarországon bárhol is továbbéltek volna.

39. Kniezsa Stefan: Slavenapostel und die Slowaken. In:

Ostmitteleuropäische Bibliothek. Herausgeben von E. Lukinich, Bp. 39., 1942. 19. 1.

Ismerteti a szláv apostolok tevékenységét.

Magyar nyelven: A szláv apostolok és a tótok. A Magyar Történettudományi Intézet Évkönyve 1942. 18.

40. Kniezsa István: Cirill és Metód működésének kérdése a Nyitra-vidéken. In.: Századok 1944. 263-270. 1.

Cirill és Metód Nyitra-vidéki működését illetően cáfolja

J. Stanislav hipotézisét.

41. Kniezsa István: A glagolita írás. Élet és Tudomány 1965. 182-183. 1.
Konstantin-Cirill a glagolica feltalálója.
42. Kniezsa István: A honfoglalás előtti szlávok nyelve a Dunántúlon. MTA Nyelv-és Irodalomtudományi Osztályának Közleményei. 2. Bp., 1952. 1-4. 1..
Konstantin és Metód működése világtörténeti jelentőségű.
43. Kotsányi Béla: A magyar őstörténet írásos forrásai. In: A magyarság őstörténete. Szerk.: Ligeti Lajos Bp. 1943. 248-249. 1.
A Cirill-Metód-legenda tartalmaz magyarokra vonatkozó adatokat.
44. F. Kováts Piroska /ford./: Pannoniai Legendák. Bratislava-Bp. 1978. 112.
Az ún. Pannoniai-legendák fordítása J. Stanislav szlovák nyelvű fordítása alapján. Ism.: H. Tóth Imre: Filológiai Közlöny 1980. 25., 309-401. 1.
45. Köpeczi Béla-Pót Lajos/szerk./: Világirodalmi Kisenciklopédia. Bp. 1976. 225-226., 420, 586. 1.
A bolgár irodalom Cirill és Metód bibliafordítása nyomán alakult ki. Említést nyer Metód és a magyar király találkozására.
46. Kristó Gyula-H. Tóth Imre: A legrégebbi Naum-legenda és a magyar honfoglalás. Acta Universitatis Szegediensis de

Attila József nominatae. Acta Historica, Szeged. 1977.
25., 17. 1.

Konstantin közelebbi tanítványainak jellemzése.

47. Kristó Gyula: Levedi törzsszövetségétől Szent István államáig. Bp. 1980. 149-150. 1.

Metód a Havasalföldön, a Dunához közel találkozott a magyar törzsfővel.

48. Kristó Gyula: Magyarország története 895-1301 /kézirat/.

Tankönyvkiadó, Bp., 1984. 3. 1.

Metód érsek találkozását a magyar királlyal újabban 884-re, tehát a Kárpád-medencén belülre teszik.

49. Szt. Kyrillosz Liturgiájának ismeretlen kézírata. Egyházi Krónika 1983. 25., 3. 1.

Az Athosz-hegyi Nagy Lavra könyvtárban megtalálták Szt. Kyrillosz Liturgiájának eddig ismeretlen kéziratát, mely legközelebb áll a Moraviában használt liturgiához.

50. László Gyula: Magyarok és szlávok. In: Móra Ferenc Múzeum Évkönyvei 1971. 298. 1.

Az "e" és "o" rovásírásjel a glagolita írásból került a rovásírásba.

51. László Gyula: Vértesszőlőstől Pusztaszerig. Bp. 1974. 210. 1..

A magyar egyházi szókoncs még első honfoglalóinknál terjedt el Cirill és Metód alatt, tőlük vették át Árpád magyarjai.

52. Magyar István Lénard: Quaestio Bulgarica /A kereszténység feltétele Bulgáriában/. In: Századok, 1982. 839-880. 1.

Ismerteti Cirill és Metód, valamint tanítványaik működését.

53. Melich János: Szláv jövevényszavaink. I. 1. rész. Bp. 1903. 26-44. 1.
Cirill és Metód fordításainak nyelve Szaloniki környékének bolgár nyelvjárás volt, de Pannoniában helyi elemek kerültek a fordításokhoz.
54. Melich János: Szláv jövevényszavaink. I. 2. rész. Bp. 1903. 91-93. 1.
Cirill és Metód munkássága eltűnt Csehországban és kialakult a katolikus egyházi terminológia.
55. Melich János: Nyelvünk szláv jövevényszavai. Bp. 1910. 7. 1.
A magyarság érintkezett a görög szertartású kereszténységgel Cirill kazár missziója során, valamint Metód és a magyar király találkozásakor.
56. Melich János: Néhány megjegyzés a székely rovásírásból. Magyar Nyelv. 1925. 21., 154-159. 1.
Röviden leírja Konstantin-Cirill írásalkotó tevékenységét. Tagadja, hogy a magyar rovásírás "e" és "o" hangot jelölő betűi a glagolicából erednek.
57. Mezey László: Pannonia, quae et Ungaria. In: Vigilia. 1970. 795. 1.
A kereszténység görög és bolgár-szláv közvetítéssel először délről jutott be Magyarországra.
58. Mezey László: Deákság és Európa. Bp. 1979. 88-89. 1.

861-ben és 881-884 között Konstantin és Metód találkozott a magyarokkal. A korai magyar kereszténység bizánci-görög ill. bolgár-szláv indítású.

59. Moravcsik Gyula: A Kyrillos-legenda magyar vonatkozású epizódjához. In: Etnographia 1928. 39., 108-109. 1.
60. Moravcsik Gyula: A magyar történet bizánci forrásai. In: A Magyar Történettudomány Kézikönyve. Szerkeszti: Hóman Bálint. 5. kötet 6. b. füzet. Bp. 1934. 130-132. 1.
A magyar történelem korai szakaszára vonatkozó ógyházi szláv nyelven ránk maradt források rövid felsorolása és értékelése /Pannoniai legendák, a Csoda egy bulgárral, Naum I. legendája, Elbeszélés a latinokról/. Rövid bibliográfiákkal.
61. Moravcsik Gyula: Két X.századi hagiográfiai munka a magyarokról. In: Magyar nyelv. 1935. 31., 1-2., 17-20. 1.
. A Naum-legenda eredetileg görög nyelvű volt és a morvák sorsáról tájékoztat a honfoglalás után.
62. Moravcsik Gyula: A magyarság és Bizánc. Bp. 1950. 38., 59. 1.
A magyarság a honfoglalás előtt kapcsolatba került a szlávok apostolaival. Konstantin találkozása a magyarokkal vonható kétségbe. Két évtizeddel később Metód találkozott a magyar királlyal 881 táján. Érinti Konstantin és Metód működését Moraviában, valamint Metód tevékenységét Pannoniában.
63. Nagy Géza: A magyarság őskora. In: Századok 1897. 612-626. 1.

Ismerteti Cirill és Metód tevékenységét.

64. Nagy Sándor szerk.: Pedagógiai Lexikon I. Bp. 1976. 208-209. 1.
Görög családból származó, de szlávul beszélő bizánci szerzetesek Cirill és Metód, akik a szláv egyházi nyelv megteremtői.
65. Németh Gyula: A magyar rovásírás. A magyar nyelvtudomány kézikönyve. II. 2. Bp. 1934. 30-31. 1.
A magyar rovásírás "e" és "o" jele szorosan összetartoznak. A rovásírást 890 körül Dél-Oroszországban egy a glagolitában járatos szláv szerzetes gazdagíthatta ezekkel a jelekkel, miközben a magyarok között térített.
66. Niederhauser Emil: Bulgária története. Bp. 1959. 27-29. 1.
Cirill és Metód tevékenysége kapcsolatos a szláv nyelvű liturgia kialakulásával.
67. Ifj. Novobaczky Sándor: Cirill és Metód. In: Muzsák 1983. 1., 6-8. 1.
Cirill és Metód életét írja le a Cirillről és Metódról szóló film szövege alapján.
68. M. Pandur Julianna: Erdély bolgár menekültjei készítették. In: Napjaink 1981. 20., 9., 6. 1.
Kliment Ohridszki kapcsán megemlíti Cirillt és Metódot.
69. M. Pandur Julianna: XVI. századi egyháziszláv kézirat a debreceni egyetemi könyvtárban. In: A Debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem Könyvtárának Közleményei Debrecen, 1982. 137-147. 1.

Cirill és Metód tevékenysége kapcsán ismerteti Kliment Ohridszki működését.

70. Pauler Gyula: A magyar nemzet története Szent Istvánig. Bp. 1900. 21., 26-27., 137-138., 145-146. l.
- 860 táján kazár földön Cirill kétszer is érintkezésbe kerül a magyarokkal, akik barátságosak vele, de térítése nem tömeges méretű. Konstantin és Metód Pannoniában sikeresen terjeszti missziós kötelességét.
71. Sági István: Cirill és Metód életműve a legújabb kutatások alapján. In: Vigilia 1963. 28., 592-601. l.
- F. Grivec: Die Lehrer der Slaven, /Wiesbaden, 1962./ c. könyve alapján ismerteti Cirill és Metód életét, tanítványaik bulgáriai útját. Érinti Konstantin találkozását a magyarokkal kazár missziója idején, valamint Metód találkozását a magyar királlyal.
72. Sárvári Márta: Zalavár-Mocsárvár. In: Delta, 1979. 26-27. l.
- Beszámol az itteni ásatásokról. Megemlíti, hogy Konstantin és Metód kb. 6 hónapig volt Kocel udvarában.
73. Cs. Sós Ágnes: Megjegyzések a zalavári ásatások jelentőségéről és problematikájáról. In: Zalai Gyűjtemény, 1976. 6., 105-140. l. Beszámol a Zalavár területén folyó ásatások eredményeiről.
74. Cs. Sós László: Három tűz között. In: Őrzők Esszék. Bp. 1985. 43-44 l. A két testvér tevékenységének rövid ismertetése a kor politikai és egyházpolitikai harcaira való tekintettel.

75. Szádeczky-Kardoss Samu: A Közép-Duna-medence Árpád előtt.
In: Fejezetek a régebbi magyar történelemből. I. Szerk.:
Makk Ferenc. Bp. 1981. 19. l.
Bulgáriában a kereszténység felvétele után Cirill és
Metód szláv bibliafordítása és liturgiája honosodott
meg, ami magával vonta a fejedelmi udvar elszlávoso-
dását.
76. Szádeczky-Kardoss Samu: IX. század. In: Szeged története
I. Szerk.: Kristó Gyula. Szeged, 1983. 213-214. l.
Cirill és Metód tanítványainak bulgáriai működése nyomán
támadt bolgár írásbeliség nem maradt hatás nélkül vidé-
künk bolgár befolyás alatt élő népességére sem.
77. Szamota István: Orosz, szerb és bulgár kútfők néhány ma-
gyar vonatkozású adata. In: Századok 1892. 370-374. l.
Cirill legendája már 1076 előtt elterjedt az oroszok
között, tehát nem sokkal Konstantin-Cirill halála után
készült. Cirill lebediai tartózkodása idején, 856-ban
találkozott a magyarokkal is.
78. Szántó Kornél: A katolikus egyház története. Bp. 1983.
275-276., 309. l.
Konstantin és Metód tevékenységét ismerteti. Megemlíti,
hogy Cirill találkozott magyarokkal, Metód pedig az
Al-Dunánál találkozott a magyar "királlyal".
79. Szegfű László: Gellért, marosi püspök, In: Világosság.
1976. 27., 91-96. l.

Gellért művében a Deliberatióban a bogumilizmusra utalnak az adatok.

80. Szegfű László: Pogányság és kereszténység Magyarországon.

In: Fejezetek a régebbi magyar történelemből. II. Szerk.: Makk Ferenc. Bp. 1981. 86. 1.

Gellért csanádi püspök szerint Metód követői készítették elő a dualisztikus eretnekséget.

81. Szegfű László: A bogumil eretnekség hatása a XI. századi magyarság ideológiai fejlődésére. In: Acta Universitatis Szegediensis de Attila József Nominatae. Dissertationes Slavicae. Szeged, 1983. 47. 1.

A Gellért emlegette methodiánusok Metód tanítványai.

Metód jurisdictioja kiterjedt a Maros-Tisza szögére is.

82. Szegfű László: A helyi lakosság etnikuma. In: Szeged története. I. Szerk.: Kristó Gyula. Szeged, 1983. 250., 283., 321-322. 1.

Metód, mint Sirmium püspöke a Száva-torkolat és a Vaskapu közti Duna-szakasztól északra kapott működési engedélyt.

A methodianisták Szt. Metód tanítványai, akik a szláv liturgiával kiszorították a latin nyelvet a szlávok szertartásából. Metód érseki székhelyének magyar uralom alá kerülése után elterjedt Szt. Demeter kultusza a magyarok között is.

83. Sziklay László: A szláv nyelvű irodalom kezdetei a Nagy-morva Birodalom területén. In: A Szegedi Pedagógiai Főiskola

Évkönyve. Szeged, 1959. 53-85. 1.

A szerző Magyarországon elsőként kísérelte meg Konstantin és Metód irodalmi tevékenységét modern szempontból értékelni.

84. Sziklay László: A szlovák irodalom története. Bp. 1962.

17-25., 30-40. 1.

Cirill és Metód, akiket III. Mihály császár küldött a Morva Birodalomba hittérítőként, nemcsak tanítók voltak, hanem a szláv ábécé megteremtése után irodalmi munkésük is jelentős.

85. Szőke Béla Miklós: A Kárpád-medence a magyar honfoglalás

előestéjén. In: Valóság, 1979. 2., 1-12. 1.

Ismerteti Konstantin és Metód moraviai és pannoniai tevékenységét, Metód érsekségét.

86. M. Takács Lajos: Vértjükön oroszán, szívükben bolgár szláv

igék. In: Napjaink. 20., 3., 3-4. 1.

A bolgárok saját nemzeti hőseikként tisztelik Cirillt és Metódot, bár szláv eredetük nem bizonyítható.

87. Thallóczy Lajos: Presbiter Diocles Krónikájának magyar

vonatkozásai. In: Századok 1896. 485-504. 1.

A szerző Diocles szlávból fordított krónikájának Cirillre és Metódra vonatkozó adataiból arra következtetett, hogy a krónikás horvát glagolita liturgiát követő katolikus volt.

88. Dr. Timkó Imre: Keleti kereszténység, keleti egyházak. Bp. 1971. 248-252. 1.
Konstantin és Metód térítő tevékenységével kialakult a szláv egyházi nyelv.
89. H. Tóth Imre: Konstantin-Cirill és Metód élete és működése. In: Mai Bulgária 1980. 4., 20-23. 1., 1980. 5., 17. 1.
Ismerteti Konstantin és Metód életét és tevékenységét.
90. H. Tóth Imre: Pannoniai legendák. Recenzió. Filológiai Köz-
löny 1980. 26. 3., 399-401. 1.
A szerző megjegyzéseket fűz F. Kováts Piroska 1978-ban
megjelent fordításához.
91. H. Tóth Imre: Adalékok a korai magyar-szláv egyházi és kul-
turális kapcsolatok kérdéséhez. In: Fejezetek a régebbi
magyar történelemből I. Szerk.: Makk Ferenc, Bp. 1981.
55-56. 1.
A magyarság ismerte a legfontosabb cirill-metódi hagyo-
mányt, a szláv nyelvű liturgiát.
92. H. Tóth Imre: Konstantin-Cirill és Metód élete és működése.
Bp. 1981. 217. 1.
A szerző ismerteti az írott források alapján a szláv
írásbeliség megteremtőinek, Cirillnek és Metódnak éle-
tét, tevékenységük hatását. Ism.: Dolmányos István. Vilá-
gosság. 1983. 24., 2. 121-126. 1.
93. Váczy Péter: Magyarország kereszténysége a honfoglalás
korában. In: Emlékkönyv Szent István király halálának

kilencszázadik évfordulójára. I. Bp. 1938. 215-265. l.
Konstantin és Metód működését a birodalmi és pápai
egyház harcának szemszögéből vizsgálja a szerző.

94. Váczy Péter: A frank háború és az avar nép. In: Századok
1974. 1045-1048. l.

A dulebek elnyomását az avarok által Metód tanítványai
híresztelték el Preszlávban.

II.

A Cirill-Metód kérdés magyarországi kutatásában történészek, egyháztörténészek, szlavisták, a magyar nyelv szláv jövevényszavainak kutatói, régészek, irodalomtörténészek nevét találjuk az általuk összeállított bibliográfiában, amely csak előzetes adatgyűjtésnek tekinthető.

Ez a korántsem teljes bibliográfia lehetőséget ad arra, hogy néhány észrevételt tegyünk a Cirillre és Metódra vonatkozó kutatások magyarországi történetéről.

1. A feltárt adatok szerint a két testvér életének, munkásságának kutatásával a legtöbbet történészeink foglalkoztak, akik az ún. Pannoniai-legendák adatait forrásértékűnek ismerték el. Cirill és Metód magyarokkal való találkozására alapján következtetéseket vontak le a magyarság IX. századi történetére, a magyar-szláv kapcsolatok kezdetére vonatkozóan. Ilyen jellegű kutatások összegzése Király Péter: A magyarok említése a Konstantin- és a Metód-legendában c. művében található.

2. Nem kevésbé fontos a Cirill-metód kérdés kutatása egyháztörténeti szempontból sem. Konstantin-Cirill chersoni találkozására a magyarokkal úgy is tekinthető, mint a magyarok korai érintkezése a görög egyházzal. Metód és Cirill pannóniai működésének, valamint Metód sirmiumi püspökségének ismerete fontos adat a korai, részleges megkeresztelkedésének /972 előtti/ kutatásakor.

Hiszen a magyar keresztény terminológia néhány szava bizánci rítusu szláv nyelvből került a szókincsbe.

A Cirillre és Metódra visszamenő szlovákiai hagyományok kérdése volt annak a vitának a kiindulópontja, amely J. Stanislav és Kniezsa István között folyt. Ennek eredményeként jelentek meg Kniezsa István erre vonatkozó közleményei.

3. A magyar nyelv szláv jövevényszavainak kutatásakor nélkülözhetetlen az óbolgár /ószláv, óegyháziszláv/ források ismerete. Ennél a témánál indokolt Cirill és Metód működésének feltárása, amit Melich János: Szláv jövevényszavaink c. munkájában találhatunk meg. Különösen Metód pannóniai működésének vonatkozásai jelentősek e téren.

4. A régészet számára is adatként szolgálhat Cirill és Metód pannóniai működésének ismerete, mivel Mosapurc, Mocsárvár Pri-bina, majd Kocel központja volt. A helynevek tanúsága szerint szlávok által sűrűbben lakott terület volt ez. Az itt folytatott régészeti kutatások a magyar-szláv kapcsolatok szempontjából fontosak.

Ezért találhatunk a Zalavárral foglalkozó szakirodalomban utalásokat Cirillre és Metódra is.

5. Cirill és Metód munkája a szláv írásbeliség, a szláv irodalom létrejöttének kezdete. Ezzel magyarázható, hogy az egyes szláv irodalmak történetében is említést tesznek róluk.

6. Az egyes szláv népek történelmének kutatásakor sem nélkülözhető a Cirill-Metód-kérdés vizsgálata, tevékenységük kultúr-

történeti vonatkozásai miatt.

Amint az elmondottak bizonyítják, Cirill és Metód működésének magyar ill. magyarországi vonatkozásai indokolják azt a nagy figyelmet, amit a magyar szakemberek fordítanak erre a kérdésre. Adataink azt mutatják, hogy a magyar kutatók főleg magyar szempontból foglalkoztak a szláv írásbeliség megteremtőinek életével és tevékenységével. A nem sajátosan magyarországi ill. magyar vonatkozások kevésbé érdekelték a hazai kutatókat, bár ezen a területen is történtek jelentős publikációk.

Az itt publikált bibliográfia kettős céllal készült.

1. A Cirill-és Metód-kérdés hazai kutatástörténet alapjául kíván szolgálni.

2. Tükrözi a magyar kutatók érdeklődését Cirill és Metód élete és tevékenysége iránt.

Mindez azt bizonyítja, hogy az e területen végzett vizsgálatok jelentőseknek tekinthetők és szerencsésen egészítik a nemzetközi kutatásokat.

Bibliográfiánk adatait 1985 elején zártuk le. Így a Metód halálának 1100 évfordulójára készített tanulmányok már nem tartoznak bele jelen bibliográfiánkba.

Azataink közé csak magyar szerzők Magyarországon megjelent műveit vettük fel. Ettől az elvtől csak ritkán tértünk el /pl. az ún. Pannoniai-legendák és fordítások/.

Névmutató

III.

- Asbóth Oszkár 1
Bakay Kornél 2
Baleczky Emil 3
Balics Lajos 4
Batthyani, Ignatius /Ignác/ 24
Bárczy Géza 5
Bél Mátyás 6
Berki Feriz 7
Bihari József 8
Bödegy József 9
Czeglédy Károly 10., 11
Csuka Zoltán 12
Dér József 13
Doležal, Pável 6
Dolmányos István 14., 92
Erdélyi László 22
Fejér Georgius, Fejér György 15
Fejér Géza 16., 17
Félegyházy József 18
Ferenczy Endre 19
Ferincz István 20
Födör István 21
Füßy Tamás 22
Gál István 9

Sanctus Hedrus Eposcopus 24

Gecse Gusztáv 23

Gribivec, Franc 71

Gutheil Jenő 25

Győrffy György 26

Hajdú Péter 20

Hodinka Antal 30

Hódoly László 27

Homian Bálint 28., 60

Ivánka Endre 29

Jagic /Vatroszlav/ 30

Juhász Péter 31., 32

Karácsonyi Béla 33

Kéki Béla 34

Király Péter 35., 36

Kniezsa István 37., 38., 39., 40., 41., 42

Kotsányi Béla 43

F. Kováts Piroska 44

Köpeczi Béla 45

Kristó Gyula 46., 47., 48., 76., 82., 92

László Gyula 50., 51

Ligeti Lajos 13

Lukinich Emericus/Imre/ 39

Magyar István 52

Makk Ferenc 75., 80., 91
Melich János 53., 54., 55., 56
Mezey László 57., 58
Moravcsik Gyula 59., 60., 61., 62
Nagy Géza 63
Nagy Sándor 64
Németh Gyula 65
Niederhauser Emil 66
Novobáczky Sándor /ifj./ 67
M. Pandur Julianna 68., 69
Pauler Gyula 70
Pót Lajos 45
Róna-Tas András 20
Sági István 71
Sárvári Márta 72
Sipos István 31
Cs. Sós Ágnes 73
Cs. Szabó László 74
Szádeczky-Kardoss Samu 75
Szałoma István 77
Szántó Kornél 78
Szegfű László 33., 79., 80., 81., 82
Szekfű Gyula 28., 38
Sziklay László 83., 84

Szöke Béla Miklós 85

Stanislav Jan. 40., 44

M. Takács Lajos 86

Thallóczy Lajos 30., 87

Timkó Imre 88

H. Tóth Imre 3., 8., 44., 89., 90., 91

Váczy Péter 93., 94